

увінчує духа (Мавку) безсмертною душею і дарує душі (і Мавчиній, і Лукашевій) визволення з-під влади поцейбічних (кармічних) законів, так зване «індивідуальне спасіння» [4, 244].

Мавка в контексті твору суголосна, гнучка, жінка несхитна, за якою чисті вчинки; вона – таїна. Проте вона потрібна Лукашеві не менш, ніж він їй: виключно завдяки його «орфічному» втручання вона прокидається від свого «сну духа» й отримує в Лукашевій особі шанс на просвітління, розуміння трансцендентного та абсолютного. Але Лукаш усвідомлює силу свого обдарування лише завдяки Мавці, яка приносить йому невпізнаний Грааль. Слідом за О.Забужко називаємо Лукаша призначеним на лицарство, українським Парціфалем, а «Лісову пісню» – українською версією легенди про Грааль [4, 261]. І Лукаш, і Мавка зовсім самотні і лише один в одному можуть віднайти опертя для духовного стрибка. Апофеоз ідеальності – в єднанні душ. У «Лісовій пісні» немовби збувається візія Пріцилли:

І ми тоді в одну зіллємось душу,
єдину, неподільну і щасливу [4, с. 89].

Отже, у драматичній системі образів Лесі Українки центральне місце посідає образ жіночий, котрий при зіткненні з маскулітним набуває трагічності внаслідок виникнення конфлікту між двома вимірами любові (ерос і агапе). Звідси започатковане в діалозі «Прощання» протиставлення Дівчини (милої) та Дівчини (з портрета) наскрізно проходить через подальші сюжети драматичних творів: Хадіджа – Айша, Мавка – Килина, Долорес – Анна тощо.

Жінка в Лесі Українки не досягає ідеальності через чоловіка: вона надто чітко уявляє його природу, і це розуміння породжує відчуття неповноцінності внаслідок неможливості наповнити його душу. Безперечно, неможливість «наповнити» – уявна: найтрагічнішим є те, що чоловік здатен оцінити безцінний дарунок жінки лише тоді, коли, віддавши себе до останку, вона гине, фізично чи у власній свідомості. Проте, за твердим переконанням Лесі Українки-драматурга, жінка не зникає, а продовжується в чоловікові.

ЛІТЕРАТУРА

1. Українка Леся. Зібрання творів: В 12 тт. / Леся Українка – К.: Наукова думка, 1977.
2. Бовуар Сімона де. Друга стаття / Перекл. з французької Н.Воробйової, П.Воробйова, Я.Собко: В 2 т. – К.: Основи, 1994. – Т. 1. – 1994. – 390 с.
3. Кобилянська О. Оповідання / О. Кобилянська. – Львів: Каменяр, 1982. – 271 с.
4. Забужко О. Notre Dame d'Ukraine: Українка в конфлікті міфологій: Монографія / О. Забужко. – К.: Факт, 2007. – 640 с.

УДК 811.161.2'373.43'373.611:004

НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ В УТВОРЕННІ НЕОЛОГІЗМІВ КОМП'ЮТЕРНОЇ СФЕРИ

Бондаренко О.М., ст. викладач, Черневич А.О., студент

Запорізький національний технічний університет

Стаття присвячена проблемам неології. Основна увага приділяється процесам утворення похідних слів від лексичних одиниць, які самі деякий час тому вважалися неологізмами. Простежується зв'язок між використанням словотворчим формантом і семантичною «прозорістю» вихідного слова.

Ключові слова : неологізм, неологія, словотворення, похідне слово,

Бондаренко Е.Н., Черневич А.А. НОВЫЕ ТЕНДЕНЦИИ В ОБРАЗОВАНИИ НЕОЛОГИЗМОВ КОМПЬЮТЕРНОЙ СФЕРЫ/ Запорожский национальный технический университет, Украина

Статья посвящена проблемам неологии. Основное внимание уделяется процессам образования производных слов от лексических единиц, которые сами некоторое время назад считались неологизмами. Прослеживается связь между использованным словообразовательным формантом и семантической «прозрачностью» исходного слова.

Ключевые слова: неологизм, неология, словообразование, исходное слово,

Bondarenko O.M., Chernevych A.O. NEW TENDENCIES IN CREATION OF COMPUTER NEOLOGISMS/ Zaporizhzhya National Technical University, Ukraine.

The article deals with neology problems. The attention is drawn to the creation of derivatives from lexical units that were considered to be neologisms some time ago. The link between used word-forming formant and semantic word "transparency" is examined.

Key words: neologism, neology, word-formation, initial word,

Абсолютний прогрес мови виявляється насамперед у розвитку словникового складу, у його поповненні. Поповнення словникового складу – це один із процесів пристосування мовної системи до нових умов комунікації у зв'язку зі змінами у позамовному середовищі.

Значна кількість новоутворень викликала появу нової науки - неології, тобто науки про неологізми, в сферу діяльності якої входить виявлення нових слів та їх значень, аналіз факторів їх появи, вивчення засобів їх утворення, розробка принципів відношення до них (їх прийняття чи неприйняття носіями мови) та лексикографічної обробки (фіксація в словниках та затвердження значень).

Проблемою неології займалися такі вчені, як Ю.А. Зацний, Т.А. Пімахіна, Є.Б. Черкаська, І.І. Мурко, В.І. Заботкіна, О.Д. Мешков, Є.С. Кубрякова, Т.О. Пахомова, Н.Д. Арутюнов, В.Н. Телія, В.Г. Гак, Р. Берчфільд, А. В.Янков, Н. К. Изулікін, О.Л. Боярська, С.М. Єнікєєва, Ю.О. Жлуктенко, О.М. Позднякова, Л.Ф. Омельченко, І.В. Андрусяк, Р.К. Махачашвілі, К.В. Ковтун та інші.

Однією із сфер соціального життя, які постачають найбільшу кількість інновацій, є сфера сучасних інформаційних технологій. Дослідження нової лексики цієї сфери життя дає змогу виявити тенденції розвитку всієї лексико-семантичної системи, активно діючі словотворчі процеси, розкрити механізми формування нових словотворчих моделей та елементів.

Основними проблемами неології залишаються принципи реєстрування слова у словниках, а саме: які слова слід включати; чи відповідає слово хронологічним межам; на якій стадії жаргонне або спеціалізоване слово стає загальноживим; виявлення нових словотворчих елементів та їх віднесення до певної категорії суфіксів або префіксів.

Інформаційна революція обумовила появу нової комп'ютерної техніки та технології. Розвиток інформаційних технологій впливає на зміну словникового складу англійської мови, постійно його поповнюючи. Тому аналіз нових слів та їх місце в професійній субмові та літературній мові залишається актуальним, знаходячись у центрі уваги багатьох вчених. Мета цієї роботи - проаналізувати лексичну та семантичну словобудову останніх неологізмів комп'ютерної сфери, звертаючи особливу увагу на співвідношення морфологічної основи слова та його семантичної складової.

Дослідження у цій галузі переконують, що нова лексика утворюється, головним чином, зі свого власного матеріалу шляхом словотворчих операцій та переосмисленням існуючих одиниць [1,3]. Афіксація, аббревіація, телескопія, словоскладання та конверсія продовжують залишатися основним джерелом появи нових морфологічних неологізмів. Семантичні неологізми виникають завдяки економічності мови, що змушує уникати кількісного приросту лексичних одиниць і обертає номінативну діяльність на вторинну номінацію - веде до переосмислення вже наявних у мові номінативних засобів [2, 66].

Проаналізуємо словотворчі способи, які використовуються при утворенні нових слів, одночасно приділяючи увагу семантиці цих неологізмів.

Лексичні одиниці, які виникли завдяки появі Інтернету та розвитку інформаційних технологій, впродовж деякого часу були неологізмами. Семантика таких утворень була зрозумілою тільки вузькому колу професіоналів, тому словотворчий процес відбувався на периферії мовної системи. Але після закріплення за неологізмами певного загальнозрозумілого значення, проходження стадій соціалізації та лексикалізації вони утворюють велику кількість похідних, тобто, стають центрами словотворення.

Найбільшу кількість похідних створено за допомогою словоскладання. Розглядаючи слово Google, яке є словотворчим «гніздом», звернемо увагу на той факт, що в словах, створених за допомогою словоскладання, ця морфема є опорним елементом, тобто носієм значення. Елемент, що приєднується, вимагає пояснення значення, тому що він новий, його семантика не є загальновідомою – *Googlesmirk*, *Googlesmuck*.

Googlesmirk (noun) – остаточне слово перевірене і підтверджене пошуковим сервером Google.

mirk – темрява, морок

Googlesmuck (noun) – люди, чиїм життям управляє пошуковий алгоритм.

muck – добриво, жирна земля

В обох прикладах другий елемент має метафоричний зміст, тобто вимагає від реципієнта певної фантазії, образності мислення, гумору. Атракція уваги на метафоричність значення другого елемента досягається не в останню чергу тим, що значення першого складового елемента добре відомо широкому загалу.

Розглянемо словосполучення з тим же елементом: *Google bombing*, *Google juice*,

Google bombing – налаштування великої кількості веб-сторінок із посиланнями.

Google juice – люди, які проводять більшу частину часу в пошуковому сервері.

Процеси метафоризації і метонімії йдуть по лінії заміни диференціальних сем початкового значення на диференціальні семи нового значення на основі однієї загальної семи [2, 69].

Дослідники технічних неологізмів говорять про двоступеневу модель “семантично-функціонального переродження” загальноновживаних лексичних одиниць англійської мови. На ініціальній стадії лексична одиниця зазнає семантичної трансорієнтації, яка відбувається із залученням до її семантики техногенного компонента значення. На кінцевій стадії зазначеного процесу термінологічно перероджена одиниця набуває функціонального статусу словотворчого елемента й надалі залучається до системних відношень у межах комп’ютерної терміносистеми як компонент структури [3, 13-14].

Для створення афіксальних новоутворень використовуються як традиційні афікси зі сталими значеннями (*ungoogleable*), так і афікси, які мають спеціальне значення: *-itis* (*Googleitis* - заміна критичного мислення пошуковими серверами), що позначає назви хвороб. Морфологічна структура і характер одиниць афіксації, як правило, не порушують уявлення про звичайне, стандартне слово. Тому поява похідних неологізмів свідомо наголошується носіями мови тільки тоді, коли вони усвідомлюють новизну позначуваного [1, 23].

Взагалі, використання термінів медицини притаманне лексиці інформаційних технологій. Це явище було назване Ю.А. Зацним перетермінологізацією [1,66].

Звернемо увагу ще на одну тенденцію вибору способу «вторинного» словотворення. Неологізми *blog* та *spam* утворені різними способами: *blog* - за допомогою телескопії (*weblog*), *spam* – за допомогою акронімії (*stupid person advertisement messaging*). Спочатку ці слова були закріплені за конкретним соціолектом. Через деякий час через подальше прагматичне варіювання слова увійшли до загальноновживаного пласта лексики, змінивши при цьому свою прагматичну маркованість. Не можна не погодитися з думкою В.І. Заботкиної про те, що нове слово, яке з'явилося у результаті прагматичної варіативності, розширює семантичну структуру і прагматичний потенціал всієї системи в цілому [2, 82].

Після асиміляції у мові слово *blog* дає велику кількість похідних: *blogger, blogging, blogmaster, blogocrat, blogroll, blogsphere, blogging business etc.* Слід зазначити, що всі похідні створені за допомогою найбільш «традиційних» афіксації або словоскладання. Дозволимо висловити припущення, що відсутність таких способів словотворення як телескопія або скорочення, які нерідко ускладнюють розуміння нової лексичної одиниці, не є випадковістю. Це диктується необхідністю збереження семантичної прозорості новоутворення, носієм якого є морфема *blog*.

Заслуговує на увагу спосіб утворення неологізму *spim* (*spam + instant + messaging*). Ця нова лексична одиниця може бути розглянута як новий акронім, але більш вірогідним є те, що воно створене за аналогією зі словом «*spam*». Нове за змістом, але подібне за формою та фонетичним оформленням слово асоціюється зі словом «*spam*», значення якого більш відомо, тому реципієнту легше зрозуміти значення нового слова.

Наявність аналогії та типізації частіше за все відрізняє морфологічні неологізми від фонологічних та від запозичень [2, 23].

Похідні, в яких використовується елемент *web*, також підтверджують зазначену тенденцію. Оскільки цей елемент сприймається однозначно, для створення похідних слів використовуються досить різноманітні способи словотворення: афіксація, словоскладання, навіть телескопічні утворення, семантика яких не завжди є прозорою: *web-isode, to webjack, websumer*.

Але слід зазначити, що для створення цих похідних були використані елементи, семантика яких є зрозумілою навіть у «словотворчому вигляді» - тобто асоціативний зв'язок нових слів із загальновідомими допомагає вірно їх зрозуміти.

Існує ще одне словотворче гніздо, основою якого є слово, яке вже було створене за допомогою способів словотворення. Наприклад, слово *Wiki* – це скорочення (апокопа) слова *Wikipedia*, значення якого є зрозумілим та чітко визначеним.

Wiki (*Wikipedia*) -партнерський веб-сайт, який дозволяє користувачам додавати, редагувати і видаляти наповнення сайтів;

Wikification - процес відкриття інформації онлайн, щоб дозволити співпрацю з користувачами.

Wikigroaning - розташування двох подібних статей у Вікіпедії, одна з яких стосується теми, а інша лише поверхово, причому остання є значно довша і цікавіша, ніж та що стосується теми.

Wikipediote – людина з низьким рівнем інтелекту, яка значення майже кожного слова дивиться у Вікіпедії.

Wikiality (Wikipedia + reality) - дійсність визначена партнерською домовленістю.

На нашу думку, використання різноманітних способів словотворення, особливо телескопії, яка використовує «уламки слів», свідчить про асиміляцію вихідного слова у мові. Разом з тим простежується тенденція до вживання у телескопічних утвореннях в якості другого складового елемента «уламків», які досить часто використовуються саме у такому вигляді, а тому сприймаються однозначно.

Будемо вважати, що співвідношення між «новизною» того чи іншого елемента дає змогу висловлювати припущення про ступень асиміляції елемента у мові. Якщо складовий елемент похідного слова не змінюється, воно є відносно новим. Саме незмінність форми дає змогу носіям мови однозначно сприймати значення, тобто встановити чіткий зв'язок між денотатом та сигніфікатом.

Якщо проаналізувати неологізм *bot* (штучна інтелектуальна програма) – апокопа слова *robot*, можна побачити, що після скорочення задля лінгвістичної економії утворилися такі нові лінгвістичні одиниці, як: *annoybot, chatterbot, knowbot, cancelbot, softbot, mailbot, spybot*. Як бачимо, нові семи з'являються саме завдяки першому складовому елементу. Можна зробити висновок, що вибір односкладових елементів обумовлено в першу чергу тим, що другий елемент є скороченням, тому виявляється прагнення мови до економії мовних засобів. По-друге, значення цих елементів не викликає особливих труднощів, тим самим полегшуючи розуміння похідного слова в цілому.

Звернемо увагу ще на одну яскраву тенденцію словотвору в галузі комп'ютерної лексики. Тісна співпраця програмістів з різних країн світу породила нові лексичні одиниці з використанням елементів інших мов. Хоча основна мова «комп'ютерна мова» - англійська, проекти та програми, розроблені вченими з різних країн світу зробили свій внесок в розвиток словникового складу сучасної англійської мови.

Ряд вчених говорить про існування явища «гетерогенної дуплікації» словотворчих елементів. Суть цього процесу полягає у залученні до паралельного функціонування в межах комп'ютерної терміносистеми автентичних (загальноанглійських) та запозичених (іншомовних) формантів ідентичного значення [3, 14]. Новоутворення, до складу яких входить запозичений словотворчий елемент, утворюються переважно шляхом телескопії. Використання запозиченого елемента у даному прикладі зумовлено фонетичною схожістю елементів. Завдяки запозиченням вдається продемонструвати елемент гри, який притаманний мисленню високоосвічених професіоналів, змінюється стильове забарвлення лексичних одиниць, їх внутрішня структура [2, 22]. Цю тенденцію можна проілюструвати такими прикладами:

fauxtography (*faux* (фр.) + *photography*) - процес створення фальшивих фотографій, змінюючи їх за допомогою спеціальних програм.

compcierge (*computer* + *concierge* (фр.)) - працівник готелю, який допомагає гостям розібратись з комп'ютером і пов'язаними з ним проблемами.

Проаналізувавши нові лексичні одиниці та виявив загальні тенденції їх утворення, можна зробити такі висновки:

- 1 Слова-неологізми згодом починають брати участь в словотворчому процесі, утворюючи нові похідні.
- 2 Цей процес починається тоді, коли вихідне слово-неологізм асимілюється в мові, а його семантика стає зрозумілою більш широкому загалу.
- 3 Чітко простежується залежність вибору способу словотворення в залежності від семантичної «прозорості» вихідного елемента.
- 4 Якщо вихідне слово сприймається мовцями однозначно, тобто слово переходить з периферії у загальноновживану мову, для створення похідних використовуються акронімія, телескопія – способи, за яких втрачається «прозорість» семантики складових елементів.
- 5 Якщо семантика вихідного слова недостатньо відома, для створення похідних використовуються афіксація, словоскладання – способи, при яких вихідна морфема зазнає менших змін.
- 6 При використанні телескопії або акронімії змінюється також складовий елемент, який вже є досить відомим. При цьому утворення нового слова відбувається за аналогією з уже відомим словом, що у кінцевому рахунку допомагає «прозорості» новоутворення.
- 7 Результати спостережень свідчать про тісний зв'язок між формою слова та його значенням.
- 8 Похідні, створені з використанням іншомовних запозичень способом телескопії, мають характер мовної гри, частіше розраховані на вузьке коло освічених реципієнтів.
- 9 Процес створення неологізмів від слів, які самі деякий час тому були неологізмами, підтверджує дію закону економії мовних засобів.

10 Взаємозалежність семантичного навантаження і морфологічної будови слова підтверджує системний характер мови.

Вважаємо, що словотворчі процеси у галузі комп'ютерної лексики ще тривалий час будуть приваблювати вчених тому що вони дають унікальну можливість простежити розвиток лексичної системи мови в діахронії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зацний Ю.А. Неологізми англ. мови 80-90років ХХ століття./Зацний Ю.А. — Запоріжжя. :РА “Тандем-У”; 1997. —396с.
2. Заботкина В.И. Новая лексика современного английского языка: Учеб. Пособие для ин-тов и фак. иностр. яз./ Заботкина В.И. — М. :Высшая школа, 1989. — 126с.
3. Махачашвілі Р.К. Лінгвофілософські параметри інновацій англійської мови у сфері новітніх технологій 2005 року. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 “Германські мови” / Р.К. Махачашвілі. — Запоріжжя, 2005. — 22 с.

УДК [929:002.2:07](477)

ЗАПОРІЗЬКИЙ ПЕРІОД ДІЯЛЬНОСТІ М. ФІЛЯНСЬКОГО

Горбенко І.Ф., к. філол. н., доцент

Запорізький національний університет

Стаття присвячена аналізу запорізького періоду діяльності М.Філянського. Зосереджено увагу на встановленні точної дати арешту, розстрілу письменника.

Ключові слова: арешт, археолог, вирок, дослідник, краєзнавець.

Горбенко И.Ф. ЗАПОРОЖСКИЙ ПЕРИОД ДЕЯТЕЛЬНОСТИ Н. ФИЛЯНСКОГО / Запорожский национальный университет, Украина.

Статья посвящена анализу запорожского периода деятельности Н. Филианского. Сосредоточено внимание на установлении точной даты ареста, расстрела писателя.

Ключевые слова: арест, археолог, приговор, исследователь, краевед.

Gorbenko I.F. THE ZAPORIZHZHYAN PERIOD OF N. FILIANSKY ACTIVITY / Zaporizhzhya National University, Ukraine.

The article is devoted to the analysis of the zaporizhzhyan period of Nikolay Filiansky activity. The attention is concentrated on the establishment of the exact date of writer's arrest and shooting.

Key words: arrest, archaeologist, sentence, investigator, local historian.

Сучасний розвиток українського літературознавства характеризується зростаючим інтересом до постатей письменників, чия творча спадщина повністю ще не повернута читачеві. До них належить і М.Філянський – історик, археолог, художник, музикант, талановитий поет. Творчість цього письменника постійно привертала увагу дослідників, але наукові розробки щодо її вивчення мали переважно однобічний характер. Біографічні відомості як проблемний аспект рецепції спадщини митця виступають предметом лише поодиноких наукових розвідок, особливо, що стосується перебування письменника у м. Запоріжжя. Тому актуальність дослідження зумовлюється потребою встановлення точної хронології останнього етапу життєвого шляху поета.

Мета статті – дослідження запорізького періоду громадської діяльності М.Філянського.

Народився М.Філянський 19 грудня 1873 р. у селі Попівка Миргородського району Полтавської області в сім'ї священика. Закінчив фізико-математичний факультет Московського університету (1899), вчився в художній студії В.Серова та архітектурній майстерні професора Шехтеля [1, 614]. 1903 р. М.Філянський їде до Франції, щоб вдосконалити знання з архітектури і живопису, цікавиться французькою поезією. 1904 р. складає в техніко-будівельному комітеті Міністерства внутрішніх справ іспити на право вести будівельні роботи. Того ж року здійснює подорож Лівобережною Україною, вивчає архітектурні пам'ятки, предмети старовини. На основі цих спостережень пише статтю “Спадщина України”, надруковану в 1905 р. у Москві, де виявляє велику обізнаність у галузях літератури, історії, етнографії.

У 1906-1917 р.р. М.Філянський працює геологом на Уралі в товаристві “Російський мармур”, постійно займається літературною творчістю.